

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

Sadašnjost i budućnost.

Beograd, 16. marta 1926.

Učiteljska zajednica — kao jedna moćna organizacija — mora imati svoj program rada, svoj određeni pravac, kao i sredstva za postizanje tih ciljeva. I pravac rada i sredstva za uspeh stvaramo mi sami. U tom stvaranju mora biti jednodušnosti, nepomućenog drugarstva i izolovanje svih partisko-političkih primesa.

U tom pogledu deklaracija slovenačkog povereništva znači jedan korak napred. Ta deklaracija ima danas puno simpatizera, sutra će imati puno pobornika, dok naizda naša organizacija ne dobije kolorit jedne čiste staleške organizacije za koju rešenja partijskih učiteljskih klubova neće značiti ništa: tamo će značiti nešto svest celokupnog učiteljsstva za dobro staleža, škole i naroda.

Ne jednom već više puta ja sam u „Nar. Prosveti“ isticao u raznim člancima, da je krajnje vreme da se manje partijskih rovanjenja kroz Udruženje, već da jedni drugima pružimo ruke s devizom: svi i sve za školu i učiteljsvo.

Naša je živa želja da primeru slovenačkih drugova sledimo i svi drugi naši drugovi. Ako bi nas ko pogrešno razumeo, moramo mu reći: da mi ne branimo našim članovima — učesce u političkom životu i radu — ma koje partije, ali zahtevamo da se pred vratima naše organizacije strese prah partizanstva, da se u zajednički hram našeg rada i naših težnji ulazi s puno ljubavi a s nijednom predrasudom, najmanje partijskom.

Ponavljam, da od nas zavisi kakvu ćemo stvoriti zgradu za budućnost. Njoj moraju biti iaki temelji u kojima će biti uzidana časna reč sviju nas, ljubav i napori sviju nas. Ako se bez toga zida ta zgrada ona neće biti sigurna; ako u njoj izgradnji ne učestvuju svi iz nje neće, za budućnost izletati krilatice da uduševu učiteljsvo za rad i borbu, da dadu poleta životu škole i prosveti narodnoj.

Danas više no ikad naša organizacija treba prekaljene i oduševljene ljude, treba neumornih radenika. Danas se na

naš stalež iuriša s mnogo strana. Tome svemu treba odoneti.

Moramo brinuti brivu današnjice a ona će nam dati moći da se konsolidujemo i za budućnost. Iz mnogih krajeva zemlje stižu žalbe, protesti, rezolucije na stanje koje preti da sasvim uništi mir učiteljski i redovan život školni.

U nevreće, bez krivica, no nalihtenim postupku premeštaju se naši drugovi, suspendirani se od dužnosti, razrešuju se školski nadzornici i stvara jedan nepotreban haos u školi i bol u učiteljskim srcima.

Sadašnjost, štogde celoj organizaciji nalaže jedno načelno pitanje: **dokle će osnovna škola biti podrište partijskog džilitanja i dokle će učitelji biti oruđe u rukama političkih orogonjenja.** Naša dužnost — kao organizacije — je da stanemo na put onima koji su školu i učitelja uzeli na nišan da se zauzmemo za sve drugove koji nepravde trpaju i da osnovnoj školi osiguramo miran razvitak i blagotvoran uticaj na široke narodne mase.

Samo u tome jednom cilju bilo bi i suviše pošla za sve nas: **samo dobro naših drugova, ma koji oni politički pripadali, treba da nas okupi** da jasno, kroz puna usta rečemo svoju reč, protestujemo gde protestovati treba da damo svoju poslednju reč onda kad treba. U takvom radu leži dobro organizacije: bez toga organizacija gubi svoj rezon, jer ne bruža članovima ono što oni od nje očekuju, što se od nje nadaju.

Uprave povereništava kao i Glavna Uprava UJU treba u ovim za učitelje teškim vremenima da razmisle o svemu tome: treba da smisle način na koji bi sprečili učiteljske progone, treba da nam kažu sredstva kojima će to izvoditi i putove kojima će celu stvar uputiti. Organizacija to treba da zna, mora da zna. Uprave su dužne da se tim pozabave, jer je, u ovom slučaju, njihova odgovornost najveća. One za svoj rad odgovaraju učiteljsvu i ako neće ili ne umiju da rade za dobro svoga staleža nisu se trebale tih poslova ni primati.

Pozabavimo se teškom učiteljskom sadašnjicom a izradimo osnove za lepšu budućnost naše moćne organizacije.

Vlada K. Petrović.

da ne pove njih. Kakor na vsa znamenja kažejo, se bode nekaj zgodilo morda preje in v večji meri kakor se pričakuje. Zato je prav, ako že naprej računamo s tem deistvom da nas ne naiđe nepripravljenih.

Deistvo je, da so politične stranke izrabljale šolo in učiteljsvo že od nekdaj v svoje namene. Zlasti se je to tudi pri nas dogajalo od znane Koroščeve dobe sem. Takrat so se prizadevale prve večje rane in notem so se te »zdravile« in »celile« na ta način, da so se delale nove. Politično strankarstvo se je neusmiljeno zajedlo v šolo in v telo naše organizacije katere vodilni krogi žal niso bili brez vsake krivde, kakor vidimo danes, ko iščemo novih potov, da bi enostili šolo in organizacijo teh obema skrajno škodljivih vplivov.

Ako se je to dogajalo v neki meri celo pri nas, ko se često bahamo v urejenimi razmerami in čisto upravo — unravičeno ali neupravičeno o tem ne bomo danes razpravljali — potem si lahko napravimo približno sliko, koliko se je moralo grešiti šele drugod, kjer so bile razmere še bolj neurejene in kjer se je že od nekdaj upravljalo na tak način v kar največjem obsegu.

Kdor računa s trpkio realnostjo, je mogel in moral s temi dogodki računati že vnaprej in za torej niso presenetili. K večjemu, da morda ni računali s tako velikim obsegom kakor se je faktično dogodilo. Tudi med nami je še zelo mnogo naivnih ljudi, ki so živeli in še živijo v veri, da bode pri nas ostalo vključ temeljiti iznremembi na najvišjih mestih lepo vse v starem tiru in pri starem kurzu. Ti ljudje pa navadno pozabljajo, da sami niso preje delali tako, ampak da so začeli temeljito obračunavati in često tudi krivično, kakor hitro so prišli da besede in moči. In prav gotovo bi tudi danes ne delali drugače, če bi imeli volje v rokah in danes jih lahko občutno udari bič, katerega so si spletali sami.

V tem žalostnem deistvu je zapopadana vsa naša tragika in tu korenini tisto zlo, ki teme posameznike, organizacijo, stan in šolo. Te tragike tudi ne bodo odpravile nobene še tako lepe besede deklaracije, ampak odpravila jo bodo šele dejanja in izvajanja njene ideje v vseh slučajih in položajih, ko se bode upravljalo šolstvo ne iz politično strankarskih, ampak iz strokovnih vidikov.

Tega se pa ne da doseči čez noč, ampak le stopnioma. Če nam je mogoče le omejiti izvajanje stare škodljive prakse, že to je precej, je prvi korak k izboljšanju in za njim bodo sledili drugi.

Stališče organizacije glede premeščeni je bilo že često povdarjeno in povdarjamo ga vnovič. Premješčenja naj se ne vrše brez nredhodne disciplinarne preiskave. Člen 71., katerega predvideva zakon, se ne sme uporabljati za partijske nersekucije, ker ni bil stavljen v ta namen. Komur pa dokaže objektivna disciplinarna preiskava, da je kriv ta nainosi tudi posledice. V interesu stanu in šolstva je, da se nezdravi izrastki in pojavi ali odstranijo, ali pa vsaj izdatno izboljšajo.

To je stališče organizacije in to mora biti tudi stališče vsakega nosameznega člana v njej.

Seveda je pa še drugo vprašanje, ki prihaja pri tem v poštev namreč to: ali se pa tudi prosvetna uprava in pa vladajoče in odločujoče stranke postavijo in sprejmejo to naše stališče.

Zdi se, da bi si prosvetna uprava hotela osvoiti to stališče. Razni znaki pa kažejo, da si za vladajoče stranke nočejo, ampak, da stoje na stališču, da naj bič, katerega so pletli in spletki drugi za svoje politične nasprotnike, udari nje same, da tako na lastni koži preizkusijo vse tiste »dobrote« in metode, katere so že preizkušali nad drugimi.

In če zmagajo pri tem slepa politična strankarska strast, na pa hladen razum, potem ne smemo in ne moremo pričakovati prav nič dobrega, ampak ravno nasprotno. Nasilni val pljuske tudi k nam in zadene — kakor je že to navada — ne samo krivcev, temveč tudi nedolžne. Da to ne bode v korist šole ne učiteljsva, je samoobsebi umevno. Da pa tako postopanje tudi stranki kot taki ne bo doneslo koristi, to bodo pa izprevideli tako, kakor so izprevideli doslej še vse stranke, katere so prakticirale s takimi metodami, šele tedaj ko bode prepozno.

Že danes na apeliramo na vse naše članstvo, da naj se drži v vseh slučajih strogo in dosledno stanovske discipline ter naj odklanja odločno sodelovanje, če je naperjeno proti stanovskim tovarišem (icam).

Če je strankam za pravilno in objektivno postopanje, naj se obrnejo na organizacijo, ne na na posamezne zaupnike iz naših vrst, kakor se je to prakticiralo do sedaj ter nam prineslo toliko zloraj.

Kdor se pa kljub temu pregreši in izrablja trenutni politični položaj napram svojim stanovskim pristašem drugačnega političnega naziranja, ta naj pomni, da se kolo časa hitro vrti in lahko zmelje tudi njega, če prav misli, da je sedaj na vrhu.

Organizacija bo morala dobiti v članov toliko zdrave discipline da bodo taki

Ali se bodo premeščanja pričela tudi v Sloveniji?

Med učiteljsvom v drugih delih naše države razen Slovenije je zavladalo veliko vznemirjenje radi številnih premeštitev in delnih odnustitev iz službe, katere so se izvršile v zadnjem času.

Po vesteh v našem dnevnem časopisu in po raznih govoricah, se pripravljala nekaj podobnega tudi za Slovenijo. Kdaj se na izvršje te premeštive in v koliki meri ter na kakšni podlagi, seve-

LISTEK.

Naš ideal kmetske občine kot gospodarske in kulturne zajednice.*

Vasi, o kateri govorim, še ni nikjer na slovenskem ozemlju. Kdor pa potuje po naši zemlji, na bodi po Koroškem ali Dolenjskem, po Krasu ali Slov. goricah, kjerkoli živi slovenski kmet, najde eno ali drugo, bodi v tem ali onem pogledu vsaj v osnutku.

Stara vaška zajednica je mrtva, nove še nismo znali ustvariti. Stojimo sredi prehodne dobe kmetskega, zlasti vaškega življenja. Smer razvoja na gre več ali manj povsod za tem, da naš kmetski narod zopet naiđe pot do svoje vaške domačnosti, do vaške zajednice, da bo iskal svojo srečo in moč na domači grudi, ne da bi radi tega sleno odklanjali, kar mestna kultura dobrega in porabnega nudi.

* Po nemškem izvirniku (Alfred Laßmann, Unsere Landgemeinden und das Gemeindeideal) priredil Rudolf Simon.

To je pot — povratnica k domači grudi, nova domovinska ljubezen, ne slepa, nezavestna, ampak ponosna ljubezen, tem voblija in pristnejša, čimboli se zaveda treznih, večnih vrednot, ki jim je domača zemlja izvor.

Vas je bila zajednica in naj zopet postane zajednica. To je problem kmetskega skrbstva, kakor hočemo imenovati vse delo za blaginjo kmetskega naroda.

Stara vaška zajednica je mrtva; s tem deistvom se moramo sprijazniti. Ne more biti naša naloga, kar je staro in zastarelo zopet oživljati, umirajoče ohraniti pri življenju, ampak za to nam je, da vplivamo na razvoj, da pod današnjimi danimi pogoji nastane nova zajednica kot nosilka in ustvariteljica samobitne in sklenjene kulture.

V stari slovanski vasi sta bila gozd in pašnik zadržna last. Pa tudi glede svoje zasebne lasti je bil posameznik primoran imati ozir na skupnost. Od mesta je bil večinoma neodvisen. Kar je rabil, je pridelal in izdelal sam, pa bodi živež, obleka ali orodje. Drugih potreb je imel malo. Davek je plačal s proizvodi svojega dela. Stara desetina je imela svoj globlji smisel; ravnila se je po vsakokratnem donosu njegovega dela. In ta na kmetih ni zgolj odvisen od delovne

sposobnosti in delovne volje človeka, ampak od naravnih sil, ki stoje nad njim. Denar ni leral takrat pomenljivejšo ulogo v življenju vaščana. Dokler je obstajalo naravno gospodarstvo, se je ta gospodarska skupnost vzdržala: kakor hitro na se je uveljavilo denarno gospodarstvo, je bil kmet izročen kapitalu, ker se ni več jemalo ozir na plodnost in donos zemlje. Moral je plačevati davek v denariu. Za krite vsakdanjih potreb glede obleke in obratnih sredstev je rabil denar, zlasti odkar so tovarne uničile domačo obrt. Izročen je bil špekulaciji, odvisev od denaria, od kapitala. Kot posameznik je bil napram mestnemu kapitalu brez vsake moči. Propadanje naših vasi je združeno s prehodom od naravnega k denarnemu gospodarstvu.

Razkroji stare vaške zajednice se je začel na materialnem polju. Skupna občinska last je polagoma izgubila svojo vrednost kot vez med vaščani. V mnogih krajih se je razdelila med sovaščane. Potreba po denariu in otežkočene življenske prilike so ga silile, da je posvetil racionalnemu gospodarstvu večjo pažnjo. To ga je znova spravilo v odvisnost od mestnega kapitala, ali na mu je kot posamezniku sploh bilo nemogoče si nabaviti v to svrlo potrebnih strojev in

sredstev. Možno mu je postalo to šele, ako se jih je več združilo k skupnemu kritju stroškov. Majhni kapital posameznika se je na ta način pomnožil in je postal z nadaljnjimi združitvami močen dovolj, da je nastopil proti mestnemu kapitalizmu in postal od njega neodvisen.

S tem je bila ustvarjena nova oblika zajednice, t. i. nova zadruga. Stopila je iz svoje osamelosti kot posameznica in nastopila gospodarsko sklenjena kot zadruga zveza.

Zadruga je kardinalno vprašanje bodočnosti našega kmetskega stanu kot novodobna oblika gospodarske zajednice na kmetih. Na mesto skupne zemljiške lasti stopa zadruga kapital. V gospodarskem oziru dobiva s tem vaščani zopet zajedniški interes. Drug je navezan na drugega. Skupna gospodarska usoda jih zopet družijo. Hotenju in delu neodlinca so stavljeni meje. Ta skupnost daje zavest moči in sigurnosti, dela kmeta neodvisnega od gospodarskih faktorjev izven domače občine in mu dviga samozavest in voljo in s tem ustvarja pogoje za napredek tudi na drugem polju.

(Dalje prih.)